

В. А. ЯЗІНА

аспірантка,

Запорізька державна інженерна академія

E-mail: viktoris_victory@mail.ru

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Язіна, В. А. Теоретична сутність організаційно-правового механізму управління готельно-ресторанним господарством [Текст] / В. А. Язіна // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 2. – С. 132-139. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. *Розвиток та формування готельно-ресторанного господарства є актуальною проблемою сучасного етапу розвитку туризму України. Ефективному вирішенню цієї проблеми сприятиме дослідження теоретичної сутності організаційно-правового механізму управління готельно-ресторанним господарством, зокрема визначення економічного змісту таких понять як: господарство, готельне та ресторанне господарство, а також вивчення механізму державного управління готельно-ресторанним господарством у сучасних умовах розвитку економіки. Стимулювання розвитку готельно-ресторанного господарства можливе лише за умов розроблення та реалізації національної політики щодо визначення його як перспективної галузі економіки України та основної складової туристичної галузі. Необхідно зауважити, що готельно-ресторанне господарство має значний вплив на розвиток економіки з позицій ефективності його господарської діяльності, що приховує в собі необмежені і різноманітні можливості і потребує подальшого вивчення та розвитку.*

Метою роботи є визначення теоретичної сутності організаційно-правового механізму управління готельно-ресторанним господарством.

Результати полягають у розробці наукових та практичних підходів до організації правового механізму управління готельно-ресторанним господарством у сучасних умовах ринкової економіки та вирішенні першочергових завдань вітчизняної індустрії гостинності. Висновки і рекомендації можуть бути основою для формування стратегічних напрямів раціонального використання ресурсів (людських, соціальних, економічних факторів та ін.).

Ключові слова: організаційно-правовий механізм; внутрішнє управління; зовнішнє управління; господарство; готельно-ресторанне господарство; туризм.

V. A. YAZINA

PhD Student,
Zaporizhzhya State Engineering Academy
E-mail: viktoris_victory@mail.ru

THEORETICAL ESSENCE OF ORGANIZATIONAL AND LEGAL MECHANISM OF MANAGEMENT OF HOTEL AND RESTAURANT INDUSTRY

Abstract

Introduction. *The development and formation of hotel and restaurant economy is an actual problem of the present stage of development of tourism of Ukraine. Effective solution of this problem will contribute to the study of the theoretical entities of the organizational and legal mechanism of management of hotel and restaurant economy. In particular, we should pay attention to the definition of the economic content of such concepts as: economy, hotel and restaurant management, as well as the study of the mechanism of state management of the hotel and restaurant industry in modern conditions of economic development. The increase in the level of development of hotel and restaurant services is only possible through the development and implementation of national policy in regard to the definition of hospitality as a promising sector of Ukraine's economy and a major component of the tourism industry. It should be noted that hotel and restaurant management has a significant impact on the economy from the standpoint of the effectiveness of its business activity which possesses unlimited and diverse opportunities.*

Purpose. *The aim of this work is to define the theoretical essence of organizational and legal mechanism of management of hotel and restaurant industry.*

Results. *Scientific and practical approaches to the legal mechanism of management of the hotel and restaurant industry in modern conditions of market economy are developed. Priorities of the domestic hospitality industry are determined. Conclusions and recommendations can become the basis for the formation of strategic directions of rational use of resources (human, social, economic factors, etc.).*

Keywords: *organizational and legal mechanism; internal management; external management; agriculture; hotel and restaurant management; tourism.*

JEL classification: H10, O10

Вступ

В Україні готельно-ресторанне господарство перебуває в стадії становлення як самостійний сектор економіки та потребує ефективних рішень щодо його управління, адже у розвинених країнах світу останнє є основною соціально-економічною сферою. Проблема ефективного управління організаційно-правовим механізмом готельно-ресторанного господарства стоїть сьогодні надзвичайно гостро. Активний розвиток сприяє розширенню та урізноманітненню національної економіки країни, що забезпечує розвиток туристичної галузі, економіки країни загалом та виступає у вигляді однієї із складових сфери обслуговування. Це має позитивний вплив на зайнятість населення, сприяє наповненню держбюджету, залученню інвестицій та розвитку інфраструктури, саме тому готельно-ресторанне господарство є перспективною галуззю економіки України та основною складовою туристичної галузі нашої держави.

Проблеми управління готельно-ресторанним господарством досліджували провідні вітчизняні та зарубіжні фахівці, а саме: Браймер Р. А., Бородина В. В.,

Босовська М. В. [11], Дойль П. [9], Зінь Е. А. [7], Литвиненко Я. В. [1], Новікова О. В. [10], Смолій В. А. [5], Тимошенко З. І., Ткач В. О., Ткаченко Т. І., Шкапова О. М. [6], Цибух В. І. [5] та інші.

Розвиток готельно-ресторанного бізнесу в найбільшому ступені залежить від умов ринкового середовища, тому що пов'язаний зі сферою обслуговування споживачів та впливом чинників ринкової економіки. Насамперед це стосується кон'юнктури ринкового середовища, його зміни, стану конкурентоспроможності підприємства [1].

Перш за все необхідно визначитись з поняттям «господарство» (див. табл. 1).

Таблиця 1. Визначення поняття «господарство»

Термін «господарство»	Джерело
<ul style="list-style-type: none"> – сукупність виробничих відносин того чи іншого суспільного укладу; спосіб виробництва; – все, що складає виробництво, служить виробництву, економіка; – галузь якого-небудь виду виробництва; виробнича одиниця; – обладнання, інвентар, будівлі і т. ін. якого-небудь виробництва або виробничої одиниці; – виробнича, фінансова і технічна сторони побуту; 	Словник української мови Академічний тлумачний словник (1970-1980)[2]
<ul style="list-style-type: none"> – сукупність господарських дій, об'єднаних в одне ціле, підставами такого об'єднання служать два початки: одне з них проявляється в державному, громадському та приватному, інше – в народному і світовому; 	Енциклопедичний словник Брокгауза Ф. А. і Ефрона І. А. [3]
<ul style="list-style-type: none"> – спосіб виробництва, сукупність природних і зроблених руками людини засобів, використовуваних людьми для створення, підтримки, поліпшення умов існування, життєзабезпечення; 	Тлумачний словник Кузнецова С. А. [4]
<ul style="list-style-type: none"> – економічна категорія, яка характеризує та визначає певну галузь виробництва з її основними складовими. 	Власне тлумачення автора

Аналізуючи застарілі та новітні поняття господарства, можна зауважити, що всі вони характеризують господарство з певним видом виробництва і в результаті якого отримується продукт його діяльності, який потім використовується для задоволення тих чи інших потреб. Тобто, якщо визначати поняття готельного та ресторанного господарства, можна стверджувати, що кінцевим результатом їх діяльності є надання продукту та послуг.

У словниках та іншій літературі дають достатньо різноманітні визначення готельного та ресторанного господарства. Наприклад, Енциклопедичний словник-довідник з туризму зазначає таке: «Готельне господарство – сукупність готелів усіх типів, що використовуються для прийому й обслуговування гостей» [5, с. 96].

Готельне господарство розглядається сьогодні не тільки у туристичному контексті, а і як один з головних секторів національної економіки. На разі законодавчо не закріплено поняття готельного господарства і не існує єдиного законодавчого акту, який регламентував би фінансову та господарську діяльність цієї сфери послуг.

О. М. Шкапова подає таке визначення: готельне господарство – це складник сфери послуг, основним видом діяльності якої є приймання, розміщення, надання різноманітних видів послуг, пов'язаних із перебуванням споживачів за межами свого

постійного місця проживання. Готельне господарство представлено цілою низкою підприємств, які належать до таких галузей народного господарства: транспортної, екскурсійної, комунально-побутової та ін. Готелі мають із ними договірні відносини [6, с. 172].

Готельне господарство – частина соціальної інфраструктури регіону, яка створює сприятливі умови для руху, облаштування населення. Без ефективного готельного господарства неможливий розвиток туризму, ділових стосунків, вдосконалення виробничих відносин. Досвід інших країн свідчить, що готельне господарство відіграє значну позитивну роль у забезпеченні населення відповідними послугами. У цій галузі задіяна значна кількість населення, існує прагнення до покращення роботи в умовах постійно існуючої ринкової конкуренції, забезпечуючи рентабельну їх роботу [7, с. 354].

Аналізуючи терміни готельного господарства, ми сформулювали власне тлумачення: готельне господарство – це вид економічної діяльності, який є невід’ємною частиною індустрії туризму та основною складовою галузі гостинності, основоположною одиницею готельного господарства є готелі та аналогічні засоби розміщення, результатом діяльності яких є надання основних та додаткових послуг.

Відповідно до Державного стандарту України (ДСТУ 4281:2004 «Заклади ресторанного господарства. Класифікація»), ресторанне господарство – вид економічної діяльності суб’єктів господарської діяльності щодо надавання послуг відносно задоволення потреб споживачів у харчуванні з організуванням дозвілля або без нього [8].

Як зазначає П. Дойль, ресторанне господарство – вид економічної діяльності суб’єктів господарської діяльності, що зумовлює відповідний економічний інтерес суб’єкта господарювання у забезпеченні конкурентоспроможності відповідного закладу [9, с. 112].

Мостова Л. М. та Новікова О. В. визначають: ресторанне господарство – це організація надання послуг, яка забезпечує фізіологічні потреби споживача в спеціально відведених для такого обслуговування приміщеннях та відповідає санітарно-гігієнічним і нормативно-законодавчим вимогам [10, с. 9].

Згідно з вищенаданими визначеннями, запропонуємо власне: ресторанне господарство – це вид економічної діяльності, який є невід’ємною частиною індустрії туризму та основною складовою галузі гостинності, основоположною одиницею ресторанного господарства є заклади (підприємства) ресторанного господарства, результатом діяльності яких є створення продуктів, що надаються споживачеві у вигляді послуг.

Аналізуючи основні поняття та економічну сутність готельно-ресторанного господарства, можна зробити висновок, що готельне і ресторанне господарство складається з великої кількості структурованих та взаємопов’язаних елементів, що в процесі своєї економічної діяльності створюють продукти та послуги, які задовольняють певний спектр споживачів.

Управління готельно-ресторанним господарством здійснюється зовнішнім та внутрішнім шляхами. Сутність організаційно-правового механізму управління готельно-ресторанним господарством зображено на рис. 1.

Рис.1. Організаційно-правовий механізм управління готельно-ресторанним господарством*

**Систематизовано та створено автором*

Аналізуючи сучасний стан готельно-ресторанного господарства, слід зазначити, що сьогодні Україна займає одне з останніх місць у списку європейських країн за рівнем розвитку. Готельно-ресторанне господарство розвивається повільними темпами через вплив низки негативних факторів, до яких належать: нерозробленість відповідної нормативно-правової бази; відсутність легітимної стратегії розвитку

готельної та ресторанної галузі; економічна та політична нестабільність супроводжується міждержавним конфліктом Росії з Україною; обмеженість інвестицій; непрозорість процедур відведення землі під будівництво об'єкта; недосконала маркетингова стратегія. Проблем та невирішених питань у готельно-ресторанному бізнесі України є велика кількість, і одним із основних можливих джерел їх вирішення є державне регулювання.

Державне регулювання здійснюється застосуванням різноманітних засобів і механізмів регулювання господарської діяльності. Основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів готельно-ресторанного господарювання є:

- державне замовлення, державне завдання;
- ліцензування, патентування і квотування;
- сертифікація й стандартизація;
- застосування нормативів та лімітів;
- регулювання цін і тарифів;
- надання інвестиційних, податкових та інших пільг;
- надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій і субсидій.

Державне регулювання господарської діяльності здійснюється вищими органами загальнодержавного управління всіма суб'єктами господарювання. Формування і функціонування таких органів управління є об'єктивно необхідним й доцільним, оскільки зумовлюються наявністю широкого кола управлінських рішень, прийняття та практична реалізація яких перебувають поза можливостями та компетенцією самих підприємств і організацій.

Відповідно до пропозицій СОТ, викладених у Генеральній угоді по торгівлі та послугах (GATS), досвіду роботи Міжнародного туристичного альянсу, Міжнародної асоціації готелів, Всесвітньої туристичної організації, Міжнародної асоціації працівників готельного господарства, Міжнародного туристичного союзу, Німецького інституту стандартизації, на базі якого працює технічний комітет «Послуги у сфері туризму», стандартизація у сфері послуг повинна розвиватись за напрямками:

- розроблення національних стандартів на конкретні види послуг, у т.ч. готельних, стандартизація термінології, єдиних вимог до якості та безпеки певного виду послуги, стандартизованих мінімальних кількісних та якісних вимог до всіх категорій готельних підприємств;
- розроблення стандартизованих правил та процедур сертифікації послуг та атестація готельних підприємств за міжнародними стандартами;
- розроблення стандартів на системи якості у сфері послуг, що забезпечить якість процесу надання послуг;
- розроблення стандартів підприємств, які регламентують взаємодію споживача з виробником послуг [11].

Якщо розглядати процес управління готельно-ресторанним господарством на внутрішньому безпосередньо прямому управлінні, то воно містить набір інструментів менеджменту, що координують працю обслуговуючого персоналу та цілого комплексу готельного і ресторанного підприємства. Основу управління підприємствами готельно-ресторанного господарства складають: принципи і методи управління діяльністю підприємства; організаційні структури управління підприємством; функції управління підприємством.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Удосконалення організаційно-правового механізму управління готельно-ресторанним господарством забезпечить: створення сприятливих економічних умов

для функціонування готельного та ресторанного господарства, зокрема галузі туризму; розвиток франчайзингу, управління за контрактами; перерозгляд та редагування нормативно-правових актів, яке сприятиме захисту прав та інтересів споживачів та підвищенню рівня якості готельних і ресторанних послуг; узгодженість законодавства країни щодо розвитку туризму відповідно до світових вимог та стандартів, усунення міжнародних бар'єрів у відносинах з іншими країнами; зростання попиту та пропозиції на готельні та ресторанні послуги на вітчизняному та міжнародному ринках; формування іміджу України як туристично привабливої країни з високим соціально-економічним рівнем; запобігання недобросовісній конкуренції; активізація інвестиційного процесу в готельно-ресторанному господарстві; збалансування процесів управління та впровадження систем якості на відповідному рівні підприємств готельно-ресторанного господарства.

Список літератури

1. Литвиненко, Я. В. Ціна на послуги підприємств готельно-ресторанного бізнесу як чинник підвищення їх конкурентоспроможності [Текст] / Я. В. Литвиненко, Т. Є. Литвиненко // Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. Індустрія гостинності в країнах Європи. Сімферополь: ВіТроПринт, 2009. – 176 с.
2. Словник української мови Академічний тлумачний словник (Одинадцятитомний Словник української мови (або СУМ-11)). – Режим доступу до сайту: <http://sum.in.ua>.
3. Брокгауз, Ф. А. Енциклопедичний словник / Ф. А. Брокгауз І. А. Єфрон. – Петербург, 1890–1907.
4. Кузнецов, С. А. Великий тлумачний словник російської мови / С. А. Кузнецов // СПб.: Норинт, 2000. – 1536 с.
5. Смолій, В. А. Енциклопедичний словник-довідник з туризму [Текст] / В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. – Київ: Видавничий Дім Слово, 2006. – 372 с.
6. Шкапова, О. М. Маркетинг послуг [Текст] / О. М. Шкапова. – Київ: Кондор, 2004. – 304 с., с.172
7. Зінь, Е. А. Регіональна економіка [Текст] / Е. А. Зінь. – Київ: ВД Професіонал, 2007. – 528 с., с. 354.
8. Державний стандарт України ДСТУ 4281:2004. Заклади ресторанного господарства. Класифікація.
9. Дойль, П. Маркетинг-менеджмент и стратегии [Текст] / П. Дойль // под ред. Ю. Н. Каптуревского. СПб.: Питер, 2003. – 544 с.
10. Мостова, Л. М. Організація обслуговування на підприємствах ресторанного господарства [Текст] / Л. М. Мостова, О. В. Новікова. – Київ: Ліра-К, 2010. – 388 с.
11. Босовська, М. В. Удосконалення організаційно-правового механізму управління якістю послуг у готельному господарстві [Текст] / М. В. Босовська // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Випуск 1. – 2010.

References

1. Lytvynenko, Ya. V. & Lytvynenko, T. Ye. (2009). *Tsina na posluhy pidpnyemstv hotel'no-restorannoho biznesu yak chynnyk pidvyshchennya yikh konkurentospromozhnosti*. Simferopol': ViTroPrynt.
2. *Slovnnyk ukrayins'koyi movy Akademichnyy tлумachnyy slovnyk*. (n.d.). Retrieved from: <http://sum.in.ua>.
3. Brok-hauz, F. A. (11907). *Entsyklopedychnyy slovnyk*. Peterburh, 1890–1907.
4. Kuznyetsov, S. A. (2000). *Velykyy tлумachnyy slovnyk rosiys'koyi movy*. SPb.: Norynt.

-
5. Smoliy, V. A., Fedorchenko, V. K., Tsybukh, V. I. (2006). *Entsyklopedychnyy slovnyk-dovidnyk z turyzmu*. Kyiv: Vydavnychyy Dim Slovo.
 6. Shkapova, O. M. (2004). *Marketynh posluh*. Kyiv: Kondor.
 7. Zin', E. A. (2007). *Rehional'na ekonomika*. Kyiv: Profesional.
 8. *Derzhavnyy standart Ukrainy DSTU 4281:2004. Zaklady restorannoho hospodarstva. Klasyfikatsiya*. (2004).
 9. Doyl', P. (2003). *Marketynh-menedzhment y stratehyy*. SPb.: Pyter.
 10. Mostova, L. M. & Novikova, O. V. (2010). *Orhanizatsiya obsluhovuvannya na pidpryyemstvakh restorannoho hospodarstva*. Kyiv: Lira-K.
 11. Bosovs'ka, M. V. (2010). Udoskonalennya orhanizatsiyno-pravovoho mekhanizmu upravlinnya yakisty posluh u hotel'nomu hospodarstvi. *Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu*, 1.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2016 р.